

„Евроатлантически измерения на националната сигурност и приносът на България за укрепване на сигурността в региона след 2015 г.“

В последните години всяка една област от обществения живот, както и вътрешната стабилност на държавите и тяхната външна и отбранителна политика се повлияха негативно от кризисните икономически и финансови явления в света. Глобализацията е друг пряко влияещ фактор на сигурността. От една страна тя създава условия за сближаване и интеграция между държавите, но от друга задълбочава неравенството между тях. В условията на глобализация все по-силно влияние имат недържавни обществени структури, в това число икономически, религиозни, патриотични и тн.

За преодоляване на съществуващите различия и изграждане на общи подходи за решаване на стратегически и международни въпроси, включително при управлението на кризи и противодействието на новите предизвикателства пред сигурността за ЕС и НАТО е важно да установят диалог с нововъзникващите сили, както и да разширяват кръга от партньорства. В тази връзка трябва да се направи правилна оценка на съществуващите традиционни и нови рискове и заплахи, за превенцията и противодействието, за които трябва да сме своевременно подготвени заедно с нашите съюзници и партньори.

Новите (асиметрични) заплахи, които застрашават сигурността са международният тероризъм, разпространението на оръжия за масово унищожение (ОМУ) и кибер престъпността. Към тях могат да бъдат отнесени и заплахите за енергийната сигурност и критичната инфраструктура. Поради нарастващото потребление и намаляване на ресурсите се увеличава значението на проблемите в тази област за България и другите страни от евроатлантическата общност. Новите предизвикателства притежават общи характеристики – могат да се проявяват едновременно и са взаимосвързани, като не засягат всички държави в еднаква степен и не изискват задължително военен отговор. ЕС и НАТО все по-осеаемо трябва да дадат своя принос за гарантиране на енергийната сигурност на страните-членки, в защитата на критична енергийна инфраструктура. България като страна членка на евроатлантическия съюз трябва да подкрепя по-засилена роля на Алианса в тази област и да участва активно в задълбочаване на политическия диалог, разработване на планове в отговор на кризи, предизвикани от прекъсвания на енергийните потоци, гарантиране на морската сигурност, организиране на учения със сценарии за инциденти или нападение срещу критична енергийна инфраструктура, да провежда семинари и обучения на невоенни структури и граждани.

Участието ни в НАТО и ЕС трябва да допринесе за интегрирането на западните ни съседи в европейските и евроатлантически структури, което да спомогне за стабилизиране на региона. Страните от Западните Балкани са наши непосредствени съседи и протичащите в тях процеси имат важно политическо и икономическо значение за България. Общата цел трябва да бъде намаляване на рисковете пред демократичното и устойчивото развитие на държавите в региона. Поради специфичната регионална среда са налице различни проблеми, за решаването на които България би спомогнала. Териториалните спорове в Западните Балкани са само един от проблемните въпроси в региона. Друг важен аспект на конфликтите между страните от Западните Балкани са сложното преплитане на етнически, религиозни и междудържавни противоречия. Ето защо, намирането на оптимално и дългосрочно решение на съществуващите конфликти на основата на традиционните модели и с привличането на съществуващите миротворчески инструменти в лицето на ООН, ОССЕ, ЕС, НАТО и други институции, са недостатъчни и трябва да се осъществи с „помощ от вътре“.

Сигурността е предварително условие за развитие на региона. Съществуването на стабилни Западни Балкани е от изключителна важност, както за България, така и за целия ЕС и НАТО. Поради новите заплахи за сигурността, като тероризъм, организирана престъпност, екологични катастрофи, както и разпространение на оръжия за масово поразяване, България следва да спомога за развитието и стабилността в този регион, тъй като това ще гарантира нейната собствена сигурност. Проблемите на държавите от региона са сходни и България трябва да даде пример и опит, като страна в по-напреднала фаза на решаването на борбата с корупцията, реформирането на съдебната система, демографски проблеми, проблем с независимостта на медиите, както и проблеми, свързани с организираната престъпност, трафик на наркотици, оръжия и хора. Това може да стане чрез разработването на съвместни инициативи за засилване на регионалното сътрудничество и общи действия на всички страни от региона и евроатлантическите ни съюзници. България може да се наложи като лидер на Балканите, участвайки активно в процеса на европейската интеграция на региона. Освен това, поради различното ниво на развитие на държавите и интеграция в структурите на НАТО и ЕС такова сътрудничество ще спомогне за избягване на фрагментацията и увеличаване на синергията в региона във всеки един аспект.

България е част и от Черноморския регион. В тази посока трябва да заемем позиция за по-активно ангажиране на НАТО и ЕС с проблемите на сигурността в този район, както и за придаване на по-действен характер на съществуващите инициативи за сигурност. Региона има особено значение за нас и заради развитието на преносната мрежа на основни енергоносители, свързваща държавите-производителки с енергийните пазари в Европа. Значението му нараства и поради ролята ни в опазването на външните граници на НАТО и ЕС.

Ако обърнем поглед към национални способности в областта на сигурността и отбраната, трябва да отбележим, че в България националните индустрии нямат възможност да задоволяват потребностите за отбранителни технологии, продукти и услуги, които да са адекватни на асиметричната многофакторност, високата динамика, неопределеност и сложност в сигурността. Причините за тази неспособност, особено в страните в преход към пазарна икономика, са наличието на огромни запаси от военно имущество, въоръжение и технологии от времето на студената война и отсъствието на дългосрочни политически стратегии за съвместна с въоръжените сили трансформация на технологичната и индустриална база. . Промените в средата за сигурност са толкова значителни, че създават необходимост от цялостна трансформация и предефиниране на системата за сигурност на основата на нови виждания, концепции и доктринални схващания относно набирането, строежа, подготовката, използването и поддържането на въоръжените сили. Поради факта, че технологиите и инструментариума, използвани за отбрана и сигурност, стават все по-скъпи, с относително кратка ефективност на жизнения им цикъл е нецелесъобразно непрекъснато да се предоставят нови и нови публични ресурси за поддържането на системи за сигурност и отбрана. Необходимостта от непрекъснато гарантиране на сигурността и същевременно неприемливо високата цена, която обществата трябва да плащат за това, е едно от основните предизвикателства в бъдеще време. В търсенето на начини за преодоляването на това предизвикателство се анонсират различни политически подходи, например като „Pooling and Sharing“ в ЕС и „Smart Defence“ в НАТО, които трябва да са само базата за повишаване на ефективността и ефикасността на отбранителните способности. България би следвало да участва в многонационални проекти в рамките на НАТО, ЕС и на регионална основа. Вече изграденото сътрудничество и доверие между държавите от Югоизточна Европа в тази сфера е добра основа, върху която да се надгражда и по линията на интелигентната отбрана.

Друга крачка към постигането на целите, които България трябва да достигне в областта на сигурността и ролята ѝ в евроатлантическите взаимоотношения е изграждането на демократична, интегрирана система за национална сигурност с ясно законово регламентирани задължения, правомощия и контрол не само за отделните ѝ елементи, но и за системата като цяло. Изграждането на интегриран модел на система за национална сигурност, основаващ се на балансираните способности в съответствие със стандарти, методики и структури, отговарящи на опита и постиженията на съюзническите ни страни от НАТО и ЕС, гарантиращ националната и колективна сигурност ни осигурява надеждно планиране и провеждане на национално отговорна политика за сигурност и отбрана.